

IVAN CANKAR

Življenje

Rodil se je 10. maja 1876 na Vrhniki, v hiši na Klancu, kot osmi otrok propadajoče obrtniško-proletarske družine. Oče je bil tržaški krojač, ki pa je svojo obrt opustil, ko so na Vrhniki odprli trgovino s konfekcijo. Zapustil je družino in odšel kot sezonski delavec v Bosno. Mati je težko preživljala zelo veliko družino, vendar pa je bil Ivan Cankar zelo nadarjen, zato mu je vrhniška gospoda pomagala.

Leta 1882 je začel hoditi v osnovno šolo na vrhniškem hribu. Končal jo je leta 1888 z odličnim uspehom ter se jeseni s pomočjo vrhniških veljakov vpisal na ljubljansko realko. Stanoval je pri očetovem bratrancu Šimnu, vendar se je kasneje selil, saj je potreboval cenejše stanovanje. Ves čas pa ga je spremljalo pomankanje in stradanje. Počitnice je preživljal na Vrhniki ali pri sorodnikih v Pulju.

Vrhnika, kot jo je naslikal Simon Ogrin leta 1897
Vir: Janko Kos, *Književnost, Založba obzorja*
Maribor, 1994

Leta 1896 je po maturi odšel na Dunaj študirat tehniko (zelo dobro je risal), a se je kmalu prepisal na slavistiko. S tem je izgubil 20 goldinarjev podpore kranjskega deželnega zbora. Jeseni 1897 mu je umrla mati, zato je nekaj časa živel pri sorodnikih v Pulju. Kasneje se je vrnil na Dunaj in tam ostal vse do leta 1909. Vmes je 1907 kandidiral na deželnih volitvah na socialdemokratski listi, vendar ni bil izvoljen. Nato je nekaj časa živel pri bratu - duhovniku v Sarajevu ter se kasneje dokončno vrnil v Ljubljano, kjer je živel v gostilni na Rožniku. 12. maja 1913 je imel v ljubljanskem Mestnem domu znamenito predavanje Slovenci in Jugoslovani. Sodišče ga je zaradi izjave v prid jugoslovanski politični zvezi obsodilo na teden dni zapor in na povračilo stroškov. Aretiran je bil tudi avgusta, leta 1914 na Vrhniki, ker naj bi izražal simpatije do Srbov. Brez preiskave so ga zaprli na ljubljanskem gradu, izpustili so ga šele 9. oktobra. Avgusta, ko je bil v zaporu, mu je umrl oče, vendar ga niso obvestili.

Hinko Smrekar, Cankar v ječi, karikatura iz leta 1913
Vir: Janko Kos, *Književnost, Založba obzorja* Maribor, 1994

Leto dni kasneje so ga poklicali k vojakom, moral je v Judenburg na avstrijskem Štajerskem. Zaradi bolezni je bil že čez približno mesec dni odpuščen. Leta 1917 je zapustil Rožnik in se preselil v Ljubljano.

Hinko Smrekar, podoba Ivana Cankarja v vojaški uniformi leta 1915
Vir: Janko Kos, Književnost, Založba obzorja Maribor, 1994

Poleti, leta 1918, je nekaj časa prebival na Bledu, proti koncu oktobra pa je padel po stopnicah in se hudo poškodoval.

Umrli je 11. decembra v Cukrarni. Pokopan je na ljubljanskih Žalah; skupaj z Murnom, Kettejem in Župančičem, v tako imenovani »skupni grobnici moderne«.

Cankar je bil telesno zelo šibka, vendar pa duhovno nenavadno močna osebnost. Bil je pameten, sposoben človek, poln paradoksov, ironije in sarkazmov. Vendarle pa je bil tudi močno čustven, nagnjen k sanjarjenju, domišljiji ter tudi zelo sentimentalni. Imel je posebno razvit etičen čut, ki pa je velikokrat povzročal neravnovesje med telesno in duhovno obliko življenja. V stvarnem svetu je bil nemočen, zato se je umikal v domišljijo in predvsem veliko ustvarjal.